

“ Non est mortale quod opto ”

Mesalia

ORGAAN VAN DEN — — —
OUDHEIDKUNDIGEN KRING
— — VAN WUESTWEZEL

(VERSCHIJNT VIJF MAAL PER JAAR)

Zesde Jaargang

1931

Nr 5

Oudheidkundige Kring van Wuestwezel

EERE-VOORZITTERS :

Baron R. de Kerchove d'Exaerde, Burgemeester van Wuestwezel.

Z. E. H. Raeymaekers, pastoor-deken, Esschen.

VOORZITTER : Jos. Van der Jonckheyd, kosten-drukker.

ONDER-VOORZITTER : Arthur Bosschaerts, schoolhoofd, Gooreind.

SEKRETARIS : Karel Peeters, gemeentearchivaris.

SCHATBEWAARDE : Frans Verstraelen, schoolhoofd.

AFGEVAARDIGDE VAN 'T GEMEENTEBESTUUR : C. Theunis, schepen.

BESTUURSLEDEN :

E. H. J. Van Loenhout, onderpastoor.

Jozef Cools, onderwijzer.

Gustaaf Goris, onderwijzer.

Jozef Van den Zegel, schoolhoofd, Achterbroek.

BESCHERMENDE LEDEN :

Provinciebestuur van Antwerpen.

Gemeentebestuur van Wuestwezel.

Oudheidkundige Kring van Esschen.

Geschied- en Oudheidkundige Kring der Zuiderkempen.

Hoogerw. Mgr. Hoppenbrouwers, prelaat van Grimbergen.

Hoogerw. Mgr. S. Le Grelle, huisprelaat van Z. H. den Paus, Bibliotheek van het Vaticaan, Rome.

Gravin L. du Chastel de la Howardries, Hollain.

P. Vermoelen, lid der Bestendige Deputatie, Hoboken.

J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen.

Petrus Aerden, gemeenteontvanger.

J. Anthonissen, Kruisweg.

J. Berben-Van Beeck, IJzerenweglaan, Hoogboom-Cappellen.

J. F. Bevin, oud-leeraar H. B. S. Bergen op Zoom (Holland).

Alfons Beyers, Dorp, 106.

J. Blicck, Lange Herenthalsstraat, 26, Antwerpen.

J. Boeren, Dorpstraat,

A. Bogaert, gemeentesekretaris, Borgerhout.

Dr. V. Bosschaerts, geneesheer.

Ben. Braeckman, Graaf van Hoornstraat, 52, Antwerpen.

L. Braeckmans, drukker-uitgever, Brecht.

Eerw. Heer Kannunik Broeckx, pastoor-deken, Contich.

E. Brosens, Van Luppenstraat, 11, Antwerpen.

Wed. F. Breugelmans, Handelslei.

W. J. J. C. Bijleveld, archivaris, Leiden (Holland).

E. H. Celens, pastoor, Achterbroek.

E. H. G. Celis, conservator v. h. Folklore Museum, Gent.

Fr. Claes, conservator Musea «Steen» en «Vleeschhuis», Antwerpen.

Const. Cleiren, de Keyserlei, 55, Antwerpen.

Fr. Collin, Consciencestraat, 13, Antwerpen.

Louis Cools, Handelslei,

Armand Cosemans, Boudewijnstraat, 62, Antwerpen.

Jos. Cosemans, De Beuckerstraat, 17, Antwerpen.

R. Cuvillier, IJzerenweglaan, 60, Hoogboom-Cappellen.

Eerw. Zuster M. Damiana, klooster, statie, Heist op den Berg.

L. De Bie, Tuinwijk, Eekeren.

R. Debonnaire, tandarts, Merxem.

Gustaaf Deckers, Candidaat-Notaris.

E. H. C. De Clerck, Tolstraat, 54, Antwerpen.

E. H. L. De Coster, pastoor-deken, Eekeren.

E. H. Karel De Decker, onderpastoor, Berlaar.

Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Jonkvrouw Gwendoline de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Baron Henri de Kerchove d'Exaerde, senator, Gent.

Jonkvrouw Marie-Claire de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Eerw. Heer Thierry de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

J. De Ridder-Van Beeck, Statiestraat, 17, Waterloo.

Dr. V. d'Espallier, Victor Jacobslei, 40, Berchem.

Mevr. De With, Lintsche stw. 60, Hove.

J. P. Dupont, Verbondstraat, 31, Antwerpen.

E. H. Kan. Dr. A. Erens, archivaris, abdij Tongerlo.

Festraets, Kerkstraat, 17, Mortsel.

E. H. Gagelmans, pastoor, Hulsen (Balen-Nethe).

Const. Goetstouwers, Calmpthoutse Steenweg.

E. H. A. Goossenaerts, Legeraalmoezenier, Antwerpen.

Dr. J. Goossenaerts, Molenstraat 23, St. Amandsberg.

R. Govaert, onderwijzer, Gooreind.

Prof. Dr. L. Grootaers, hoogleeraar, Leuven.

M. Haesaert, Kerkeneind 73, Calmpthout.

E. H. Alb. Henderick, Koningshof, 's Gravenwezel.

Corn. Hens, maalter.

Jaak Hens, maalter.

WESALIA

Orgaan van den Oudheidkundigen Kring
van Wuestwezel

ABONNEMENTSPRIJS : 5 fr. per jaar ; Buitenland 10 fr.

Beheer : FRANS VERSTRAELEN (postcheckrekening n° 1656.25)

Redactiesekretaris : KAREL PEETERS, Wuestwezel.

Brandweer vroeger en nu

Belofte maakt schuld. We stelden een bijdrage over ons bijna honderdjarig brandweerkorps in 't vooruitzicht en hier zijn w'er mee. Alvorens over de huidige vereeniging te spreken, dient er eerst een en ander gezegd over het bestrijden van brandrampen in vroeger tijd. Altijd moeten drie zaken wel onderscheiden worden : 1°, voorbehoeding tegen brand ; 2°, het brandalarm ; 3°, het eigenlijk blusschen en beschermen van aanpalende gebouwen met als nasleep : de wake. Natuurlijk kan er van eigenlijke pompiers geen spraak zijn vóór er een pomp is. Om nauwkeurig te zijn, moeten we dus spreken over brandweer in de algemeene beteekenis.

HEEL LANG GELEDEN.

De eerste bewoners onzer streek zullen voorzeker menige hut, uit hout en leem vervaardigd, in 't vuur hebben zien opgaan. Helpende geburen vond men steeds waar nood was en in de primitieve gemeenschap waren, van 't begin af, ongeschreven bepalingen in voege die eischten, dat bij brandalarm elkeen paraat zou wezen om 't verslindend element te bestrijden.

De Frankische hoeve had haar drenkplaats voor het vee, een soort open vijver, een « groenkuil » zeggen we thans, waarin kwakende ganzen en ploeterende eenden huishielden. In het Frankische dorp was het een gemeenschappelijke waterput waar eenieders dieren drinkwater vonden. Rondom dezen put kregen we dan de met biezen begroeide boorden, de « bieze-t », onze huidige Biest. Welnu, kuilen en biest dienden dagelijks tot drinkplaats voor het vee, maar in geval

van brand vond men er spoedig en op gemakkelijke wijze het noodige water om te blusschen.

Bij uitbreiding van het dorp kon de biest niet meer volstaan, althans niet bij brand, want de hoeven werden al verder en verder van de dorpskom opgericht.

Men moest dus naar andere middelen uitzien. Een eerste moeilijkheid was voorzeker het ter hulp roepen van de dorpelingen. Op sommige plaatsen bediende men zich van een ratel of van een bel, elders spreekt men van « opte beckens slaen van noode », kortom het kwam er op aan een eigenaardig gerucht te maken.

Groote verbetering kwam er met de torens, die werden opgetrokken samen met de kerken waarmede ze een geheel uitmaakten. Wanneer hier bij ons kerk en toren gebouwd werden, kon nog niet juist worden opgevischt. In 1257 was er zeker al een kerk en een tiental jaren te voren was er nog geen. Dus mogen we de oprichting ervan wel doen dagteekenen rond het jaar 1250. Dan had men de klok als zeer doelmatig middel om de bewoners bijeen te roepen in geval van onraad. Zoo werd de klok als de stem van de gemeenschap : bij feest en vreugd jubelde ze mee en bij dood en rouw liet ze haar doodsche klanken droefgeestig weeklagen over velden en bosschen, heiden en weiden, bij dreigend gevaar riep ze de dorpelingen te gader, want « een yegelyck moest comen ter clocken als hy hoort stormen » en kraaide ergens de roode haan, dan greep een forsche burenhand de klokkenkoord om over 't rustige landschap brand! brand! te stormen.

Elkeen had het recht de « stormklok » te gebruiken. Aldus staat het uitgedrukt in het hernieuwde keurboek van het jaar 1500. Daarin lezen we : « dat een iegelycke de clocke slaen oft trecken mach als noet ware ».

Brak er in dien tijd brand uit, dan moest men niet denken aan behoud van het gebouw, doch alleen trachten de ramp te beperken. De strooien daken leverden veel gevaar op. Een enkele vonk was genoeg om een nabijgelegen hoeve mede in vuur en vlam te zetten.

Ziehier hoe men bij brand te werk ging : Men beproefde natuurlijk te redden wat er te redden was en dan haalde men alles zooveel mogelijk neer, de muren werden binnenwaarts neergeploft en terwijl werden aanhoudend emmers water op het vuur uitgestort. Intusschen plaatste men ladders tegen de gebouwen in de nabijheid en krom men op de daken om de vuurgensteren, die er op vielen, uit te dooven. Zooveel mogelijk werd het dak besproeid. Onmisbare werktuigen waren toen brandhaken om de wanden, muren en daken te doen neerstorten en ladders om op de daken te klimmen.

Het keurboek van 1500 geeft desaangaande twee bepalingen : « *Men sall doen maken alsoe vele branthaken als daer ghehuchten sijn, op s dorps cost.* »

« *Ende dat elck huys sal houden een leere van 10 of 12 voeten lanck.* »

De gehuchten werden elders in het boek vermeld. Men telde er toen acht : De Plaetse (Kerckhooft), Brekelen, Dorne, Gooreynde,

Ghynhoven, Velthoven, Ter Eycken en Over de heye (Witgoor en Achterbroeck).

Dit is nu wel eigenaardig. De brandhaken bleven op de gehuchten tot bij het aankopen der eerste brandspuit (1864), ja zelfs langer want na meer dan vierhonderd jaar vond men hier en daar nog brandhaken hangen onder het overstekend stroodak eener oude hoeve. Een jaar geleden kon men ze nog zien tegen de schuur der Kind. Leenaerts op Achterbrug. De verdeeling der brandhaken over de gehuchten dagteekent dus van vóór 't jaar 1500.

In 1553 werden nieuwe maatregelen genomen tegen brand. Er werd « *geordineert, dat men sal maken vier oft vijff brandthaken tot behouff van de gemeynten oft brandt ware te besigen* » Als voorzorg : dat men geen brandende stoffen op de aschhoopen mocht werpen. Volgens aloud gebruik werd de boete door de overtreders te betalen verdeeld tusschen den aanbrengrer en den heer.

Vroeger reeds had men bepaald, dat men de aardwegen kon en mocht verbeteren door er de asch op te storten. Zoo zorgde elkeen dat zijn gedeelte van den weg drooggelegd werd en men bekwam na eenigen tijd goede opghoogde wegen. In 1553 nu werd daaraan toegevoegd, dat men wel de asch mocht uitdragen op de straten, doch dan moest men ze in een put graven en met aarde bedekken om alle brandgevaar te vermijden.

Op vele boerderijen staat het « bakhuis » gansch afgezonderd op eenigen afstand van hoeve en schuren. Nogmaals een wijze voorzorg uit het oude hoeve- en dorpsstelsel. Daaraan dacht men ook in 1553 en in het Keurboek werd aangemerkt, dat elkeen moest zorgen dat er geen « peryckel » geen gevaar ontstond uit het slecht onderhouden van bakhuizen of ovens. De gemeentenaren hadden het recht zich te beroepen op den heer om den kwaadwilligen gebuur te dwingen zijn oven « in te slaan ». De heer of zijn schout mochten den oven nazien en hem doen afbreken indien hij werkelijk gevaar opleverde voor de buurt. In dit laatste geval was er nog een boet van tien schellingen aan verbonden.

't Gebeurde meermaals, dat er aan geen blusschen te denken viel, vooral wanneer plunderende troepen in 't dorp huishielden. We kunnen hier wijzen op de algemeene verwoesting door de benden van Marten van Rossum, die in de eerste helft der XVIe eeuw bijna heel Wuustwezel en de omliggende dorpen, ja heel de Kempen platbrandden. Na den slag van Brasschaat (1542) werd dit dorp in asch gelegd door de huurtroepen van dien duivelschen « Zwarte Marten ». Hetzelfde onheil stond de andere dorpen te wachten. Was het misschien daarom, dat in 1553 zulke bijzondere maatregelen getroffen werden om een algemeene brandramp te voorkomen? Het kon echter niet baten en, na herhaalde plunderingen kraaide ook over ons dorp de roode haan. Brecht, Kalmthout, Esschen en nog zooveel andere ondergingen hetzelfde lot (1580-90). (1)

(1) Men leze « Wesalia » I (1926) blz. 74-77.

Het zou ons waarlijk te ver leiden moesten we hier al de brandstichtingen opsommen door vijandelijke en bevriende legers veroorzaakt. In onze bijdrage over de ongewenschte gasten, die Wuustwezel te logeeren had in 1655-56, maakten we eveneens melding van zulke kerels « die bij avond met busselen brandend stroo langs de huizen liepen. » (2)

De oude blusmethode bleef hier haast vier eeuwen lang in voege. Brandhaken, ladders en enumers vormden het eenige materiaal. En bij brand of gevaar was elkeen zedelijk verplicht de handen uit de mouwen te steken en te helpen waar 't nood was. Aan zulke plichten kwam men in de Kempen nooit te kort en ons huidig geslacht heeft in ruime mate deze goede gewoonten trouw bewaard.

De buurt-gebruiken zijn als ongeschreven wetten, waaraan niemand zich durft onttrekken. Samen met het dorp, ja misschien nog vroeger ontstonden de gebuurten. In alle levensomstandigheden bewijst de buurt haar diensten : « gedeelde smart is halve smart, gedeelde vreugd is dubbele vreugd. » Er is veel te vertellen over de rol door de geburen te spelen bij geboorte, doop, huwelijk, berechting, overlijden en begrafenissen, bij alle gebeurtenissen, zoo blijde als droevige. Steeds zijn liefdadige geburen welkom. Hooger werd er reeds op gewezen hoe vooral bij brand helpende handen onontbeerlijk zijn. Het spreekwoord « beter een goeie buur dan een verre vriend » komt hier wel 't sterkst tot zijn recht. We zien heden nog voortdurend hoe de buren het als een plicht erkennen gezamenlijk het leed te dragen dat een hunner overkomt. Als het vuur den voorraad hooi en strooi, graan en voeder verslonden heeft, dan is elkeen gereed om ongevraagd aan den getroffen buurman een deel van zijn oogst af te staan. Brandt een hoeve af, dan vinden boer en gezin aanstonds onderdak bij den buur, die de meeste plaats beschikbaar heeft. Dat ligt in de traditie, dat is voorvaderlijk gebruik.

BRANDREGLEMENTEN.

Begin der XVIIIe eeuw werden overal primitieve brandreglementen opgemaakt. Ze werden echter nooit nauwkeurig uitgevoerd en nageleefd. Men eischte, dat in elk huis altijd deze drie voorwerpen pakkensgereed zouden staan : een lantaarn, een emmer en een ladder. In sommige dorpen deed de overheid jaarlijks een omgang om te zien of 't noodige materiaal overal present en in goeden staat was, tevens werden de schouwen nagezien.

Het gebeurde niet zelden dat « int Zomersaizoen ofte bij droog tens » van op de pui, 's Zondags na de hoogmis werd bevolen, dat elkeen aan zijn huis moest gereed zetten een emmer water en een goede ladder en zulks zolang er geen tegenbevel kwam.

Het rooken van tabak kwam dien tijd zeer in voege en 't werd aanzien als dreigend brandgevaar. Het was verboden met brandend

(2) « Wesalia » VI (1931) blz. 52 vv.

pijpen onder strooien daken te gaan, de timmerlieden, kuipers en wagenmakers moesten zich in hun werkhuis de pijp onttrekken, zelfs de voerlieden, die met strooi- of hooikar reden mochten niet rooken. Toen liep elkeen niet met een doosje stekjes op zak zooals nu en 't lag in de gewoonte hier of daar te gaan « aansmoren ». De inwoners moesten in dat geval de vreemdelingen verwittigen, dat ze voorzichtig moesten zijn met hun pijp. In Zundert ging men nog verder. Daar was het aan herbergiers, tappers en mulders verboden vreemdelingen tabakspijpen te laten aansteken en aldaar mocht niemand in de kom van 't dorp of in de nabijheid van stallen, schuren en huizen komen met een brandende pijp. Waar men niet zoo streng optrad moest men toch de pijp voorzien van een mutsje. Hier en daar ziet men nu nog een ouden boer zijn doorrookte aarden baardbrandertje zorgvuldig met een koperen hoedje bedekken.

In dien tijd, zoo 'n paar honderd jaar geleden, bestond ook nog de gewoonte dat bij brand de naaste geburen met paard of os in kar of slee naar de plaats des onheils reden, met tonnen en kuipen om aldaar water aan te halen.

Dat waren allemaal voorschriften die we weervinden in de meeste brandreglementen uit dien tijd. Hier te Wuustwezel werd echter de noodzakelijkheid niet ingezien zulke verordening uit te vaardigen. En tot een eigenlijk brandweerkorps kwam het niet, men rekende steeds op mannen van goeden wil, die men ter plaatse aantrof. Het zou duren tot het Hollandsch regiem vooraleer de gedachte opkwam een brandreglement op te maken en later nog zou er een inrichting komen om brandweermannen te vereenigen.

Rond het jaar 1820 ontving de burgemeester meerdere brieven waarin hij gepraamd werd om een degelijk brandreglement te doen opmaken. Op 29 November 1821 en 13 Februari 1823 werd met klem aangedrongen, want het was « Zijn Majesteits hooge begeerte dat in alle steden en gemeenten van het rijk behoorlijke reglementen zouden worden daargesteld tot voorkoming en blusschen van brand. » Blijkbaar liet die hooge begeerte onze vaders gansch onverschillig, men had het zo lang zonder reglement gesteld, 't zou nu nog wel gaan.

Maar de aanhouder wint en de gouverneur liet niet los. Eindelijk op 3 November 1824 vergaderden de dorpsregeerders om een brandverordening op te stellen. De raad was voltallig. Burgemeester J. de Vinck de Wezel zat voor, schepenen P. J. Goetschalck en P. J. Hens waren aanwezig alsmede Corn. P. Beyers, Jan Lucas Peeters, Jan Jos. Peeters en Bartel Cornelis Anthonissen, raadsleden.

Sekretaris Frans H. J. van Beeck was « mede present ». Er werd dan « goedgevonden en besloten » tot een 44 artikelen, die verplichtingen bevatten tot « voorkoming en blussching van brand. »

Dat eerste reglement vormt nu het uitgangspunt van ons huidig pompierskorps, alhoewel het niet aanstonds van kracht werd. Omdat er zo veel uit op te halen is voor wat aangaat toenmalige gebruiken en toestanden laten we hier het bewuste reglement in zijn geheel volgen.

Brandreglement.

De Municipale Raad der gemeente Wuestwezel,

Gezien de Missiven van Zijne Excellentie den heer Gouverneur dezer Provincie de dato 29 November 1821 en 13 February 1823, bij welk wordt te kennen gegeven Z. M. hoog begeerte, dat in alle de steden en gemeenten van het Rijk behoorlijke brandreglementen worden daargesteld, tot voorkoming en blussching van brand, enz.;

In aanmerking genomen, dat binnen deze gemeente tot nog toe, geene reglementen van dien aard hebben bestaan;

Heeft goedgekeurd en besloten hetgene volgt. Te weten :

EERSTE AFDEELING.

Bepaling ter voorkoming van brand.

Art. 1. Binnen deze gemeente zullen geene woonhuizen, magazijnen, schuren, stallen of andere gebouwen, andere gevels mogen hebben, dan gemetseld van steen en kalk of tras en niet mogen gedekt worden dan met leien, pannen, tegels of ander hard dak; de thans met strooi of riet gedekte daken zullen in 't vervolg wel opgetakeld, maar niet meer mogen hernieuwd

Art. 2. Geene scheidingen zullen tusschen gebouwen mogen gemaakt worden van hout, en de zoodanige die reeds bestaan, zullen niet mogen worden hersteld.

Art. 3. Geen vuur zal mogen gestookt, dan in daartoe bekwame stookplaatsen of schoorsteen, gemetseld van kalk of tras en opgetrokken boven de daken, ten minste drie voeten boven den nok van het gebouw.

Art. 4. In de schoorsteen zullen geene buitenbalken of ribben mogen ingemetseld worden, al waren die ook met blikijzer of lood bedekt.

Art. 5. De tegenstrevers aan de 1^e, 2^e, 3^e en 4^e artikels zullen gehouden zijn, de door hen gemaakte werken, op aanzoeking en order van den daartoe bevoegden beambte, aftebreken, en in geval van daar aan te kort te blijven zullen zij, boven de ten hunnen koste van ambtswege te doene afbreking der werken, vervallen in een boete van tien gulden.

Art. 6. In een gemeenen muur, mogen de binten komende tegen een haardstede of schoorsteen van den buurman, niet dieper worden gelegd dan op de helft of in het hart van den muur, zullende ook degene die tegen eenen gemeenen muur de haardstede of schoorsteen zal maken, gehouden zijn, de binten van zijns buurmans huis zoo ver te doen weghaken en met steen bezetten. Een en ander op pene van dusdanige werken te moeten afbreken, en te vervallen in eene boete van vijf gulden.

Art. 7. Geene schoorsteen of ovens zullen mogen worden opgebouwd of veranderd dan na voorafgaande inspectie en goedkeuring

van den daartoe bevoegden beambte, op pene van een boete van drie gulden.

Art. 8. De schoorsteen-vegers zullen geene schoorsteenen, welke niet overeenkomstig de voorbeschreven bepalingen zijn gemaakt, vermogen te vegen, maar daarvan aanstonds kennis moeten geven aan den in art. 5 en 7 gemelden beambte; gelijk ook de timmerlieden of metselaars geene schoorsteenen of ovens, strijdig met de bovengemelde bepalingen zullen mogen vervaardigen, op pene van een boete van vijf gulden.

Art. 9. De ingezetenen zijn verplicht, de schoorsteenen hunner huizingen tweemaal in het jaar te doen vegen, en wel namentlijk eens in de maand April en eens in de maand October, en daar van bij elke visitatie van den bevoegden beambte te doen blijken. op pene van een boete van eenen gulden voor iederen ongeveegden schoorsteen.

Art. 10. De voornoemde bevoegde gemeentebeambte zal in zijn jaarlijksche en andere inspectiën der stookplaatsen bij de ingezetenen niet worden belet of belemmerd op pene van drie gulden boete.

Art. 11. Iemand welke tot de uitoefening zijns bedrijfs vuur gebruiken moet, zal geene ovens, eesten of andere stookplaatsen onder welke benaming ook, mogen daarstellen, dan na dat alvorens het toestel zijner vuurplaats door den daartoe bevoegden beambte zal zijn goedgevonden, en bevonden zal zijn, dat in derzelver constructie welke van steen en kalk of tras zal moeten zijn, geen gevaar van brand te vreezen is, op pene van drie gulden boete.

Art. 12. Niemand zal mogen maken of doen maken, eenige huizen, koets- of wagenhuizen, hooi- of strooizolders, stallen voor paarden of koeibeesten, schapen of ander vee, zonder schriftelijk consent van het plaatselijk bestuur, op pene van de dusdanige, die niet overeenkomstig de bepalingen in het tegenwoordig reglement vervat, zullen zijn gemaakt, te moeten afbreken en daarenboven te vervallen in eene boete van tien gulden.

Art. 13. De vergaarbakken tot het bergen van asch en vuilnis zullen niet anders dan van steen mogen vervaardigd zijn; niemand zal daarin eenige heete asch mogen brengen of buiten op de straten, of in de grachten werpen, alles op pene van drie gulden boete.

Art. 14. Het is verboden te vlassen of hekelen bij ontstoken licht, des morgens voor zes, en des avonds na acht uren, ook om in de hekelhuizen of andere plaatsen waar vlas ligt, ander licht te gebruiken dan in besloten lantaarnen, tabak te rooken of vuur te branden, een en ander op pene van een boete van twee gulden.

Art. 15. Bij het lossen, laden of verwerken van licht brandende goederen, alsmede op zolders, in stallen, schuren, timmerwinkels of in andere gevaarlijke plaatsen zal geen tabak mogen worden gerookt, of niet in dusdanige plaatsen gegaan, met niet in lanteernen behoorlijk opgestoken licht; op pene van een boete van vijf gulden.

Art. 16. Niemand, en wel voornamentlijk de bakkers en brouwers, zullen niet vermogen eenige ongedoofde houtskolen of doppen

te dooven of te leggen in tonnen of manden of dergelijke, maar zal eenieder verplicht zijn ter dooving en berging van de zelve, te gebruiken steenen, koperen of ijzeren potten of tonnen, met behoorlijk dek-sel van de zelve stof voorzien, op pene van vijf gulden boete.

Art. 17. Het is aan niemand geoorloofd in een besloten huis eenig beweegbaar fournijs of oven te gebruiken op pene van twee gulden boete.

Art. 18. In gebouwen, dienende tot magazijn of bergplaatsen van heide, hooi en strooi, even zooals tot andere ontlambare stoffen, zal in het geheel geen licht mogen gebezigd worden anders dan in besloten lantaarns; noch tabak gerookt, noch vuur gebrand worden.

TWEEDE AFDEELING.

Voorzorgen tot het in bekwamen staat hebben der middelen benoodigd ter blussching van brand.

Art. 19. Het plaatselijk bestuur overtuigd, dat de verschaffing van eene brandspuit en toebehoortens in de gemeente al te kostbaar voor de zelve zouden wezen, schoon het daarvan al de nuttigheid van doorgrondt, zal tot nadertijd alleenlijk zorgen dat binnen de gemeente een genoegzaam aantal brandhaken en ladders worden verschaft, die in de kom en de twee voornaamste gehuchten der gemeente zullen worden verdeeld en onder bewaring der achtbaar waardigste ingezetenen worden gesteld, zullende het oppertoezicht daar van worden gegeven en toevertrouwd, aan de door het plaatselijk bestuur tot het doen uitvoeren van 't tegenwoordig reglement te benoemen beambten.

Art. 20. De haken en ladders, zullen behoorlijk, en in een droge plaats moeten worden bewaard, en geschikt zijn dat dezelve, den nood des vereischende, oogenblikkelijk en zonder verwijl bij der hand kunnen gehaald worden.

Art. 21. Er zullen worden benoemd een genoegzaam aantal bekwame personen, die gelast zullen wezen om onder het bevel van de bewaarders of den benoemden beambte de haken en ladders te behandelen en des noodig daarvan gebruik te maken. Die taak zal door niemand mogen worden geweigerd.

Art. 22. De brandhaken en ladders zullen alle jaren door den benoemden bevoegden beambte eens worden gevisiteerd ter bewusting of dezelve altoos in behoorlijken bruikbaren staat zijn.

DERDE AFDEELING.

Personen tot het aanwenden van de middelen tot blussching van den brand geaffecteerd en uitoefening der zelve personen

Art. 23. Het plaatselijk bestuur benoemt uit des zelfs middel en bij meerderheid van stemmen een opperbrandmeester of beambte belast met de uitvoering van het tegenwoordig reglement te bewaken. Het benoemt, ook op voordacht van dezen de noodige onderbrandmeesters of bewaarders der brandhaken en ladders.

Art. 24. De beambte of opperbrandmeester designeert en benoemt de personen waarvan in art. 21 is gewag gemaakt, dewelke hun aan die benoeming niet kunnen onttrekken op pene van eene boete van vijf gulden, deze behandelen en dirigeren onder zijn of der onderbrandmeesters bevelen de brandhaken en ladders.

Art. 25. De geaffecteerden aan de brandhaken en ladders zullen tot de behandeling dier worden onderricht, een ieder van hun zal zijne vaste bestemming hebben, ten einde in geval van brand geenen tijd verloren ga, en de aantewenden hulp met order worde toegebracht.

VIERDE AFDEELING.

Verplichtingen bij het ontstaan van brand en bepalingen omtrent het blusschen van den brand.

Art. 26. Een iegelijk het eerst eenen brand gewaar wordende en ontdekkende is, indien men den brand inwendig niet kan overmeesteren, gehouden om overluid brand te roepen ende naaste bureu daar van dadelijk te verwittigen.

Art. 27. Die het eerst den generalen of de onderbrandmeesters waarschuwt, ontvangt eene premie van tien gulden.

Art. 28. Indien de brand bij nacht zoude ontstaan zullen alle ingezetenen van de wijk een brandend licht of lantaarn voor hunne deuren uithangen om de straat te verlichten.

Art. 29. Iemand eerst een brand ondekkende is verplicht zich naar het gene bij art. 25 staat voorgeschreven volbracht te hebben dadelijk naar den toren te begeven, om door het kleppen der klok ieder van den voorgevallen brand te waarschuwen, hij moet ook zoo aanstonds mogelijk daarvan aan het plaatselijk bestuur kennis geven.

Art. 30. Alle de personen aan de brandhaken en ladders geaffecteerd zullen dadelijk, op het vernemen van ontstanen brand, zonder naar de plaats waar dezelve woedt verder te hooren, zich naar de bewaarplaats der brandhaken en ladders begeven ten einde dezelve onder opzicht van hunne brandmeesters ten spoedigste naar de plaats van den brand over te brengen.

Art. 31. Ter plaatse van den brand gekomen zijnde, zullen de brandmeesters, ten einde den brand te overmeesteren, de aan hen best schijnende middelen in het werk leggen, eenieder zal gehouden zijn te gehoorzamen en de aan de brandhaken en ladders geaffecteerde personen zullen de bevelen van de brandmeesters wegens de door hen te doene bewerking nauwkeurig nakomen.

Art. 32. Bij het ontstaan van eenen brand, is eenieder /daarvan op d'een of d'ander manier verwittigd./ gehouden oogenblikkelijk zich ter plaats te begeven voorzien van alle de bij hem voorhanden zijnde emmers, akers, marmitten, draagtonnen enz. en aldaar zijne hulp te verleenen tot blussching en vermeestering van den brand. De-

genen, die hier aan te kort zullen blijven, zullen in cas van overtuiging vervallen in eene boete van vijf gulden.

Art. 33. Indien het gebeuren mocht, dat er op het oogenblik van den brand, en in den gevalle dat er moet worden gebruik gemaakt van de brandhaken, ter behandeling van dezelve meerder dan de aanwezige geaffecteerde mochten benoodigd zijn, zullen andere bij den brand aanwezige particuliere personen door brandmeesters gerequireerd worden, die gehouden zullen zijn daaraan mede te werken, op pene van een boete van tien gulden.

Art. 34. Er zal niet dan in nood en na dat alvorens het advies van deskundigen zal zijn ingenomen, zoo omtrent het gevaar als omtrent de onmogelijkheid van zonder dien middel den brand te kunnen overmeesteren, tot het overhalen van gebouwen en muren worden overgegaan die door den brand zijn aangetast, daartoe zal noodig wezen het bevel van de aldaar present zijnde leden van het plaatselijk bestuur, of bij absentie van die van de generalen- of onderbrandmeesters.

Art. 35. Niemand der geburen van een in brand staande huis, zal den toegang van deszelfs huis mogen weigeren, en niet kunnen of mogen beletten dat, dit onvermijdelijk tot behoudenis van andere aanpalende huizen of stutting van den brand noodig geoordeeld wordende, het dak van het zelve wordt omverregehaald, hetgene nochtans niet zal mogen geschieden dan in den uitersten nood, en op uitdrukkelijk bevel van het plaatselijk bestuur.

VIJFDE AFDEELING.

Bepaling naartekomen in het blusschen van den brand.

Art. 36. Nadat men de vlammen geheel is meester geworden doch de verbrande voorwerpen nog smeulende zijn, zal een zeker aantal personen door de leden van het plaatselijk bestuur, den generalen of onderbrandmeesters worden gerequireerd, om voorzien van emmers en water gedurende 24 uren aldaar nog tegenwoordig te blijven, ten einde om in cas van wederuitbarsting van brand bij de hand te zijn, en die te blusschen in welk gevalle zij zullen moeten waken tot zoo lang zij verzekerd kunnen wezen dat er niets meer te vreezen is.

Art. 37. Na de geheele blussching van den brand zullen de brandhaken en ladders, wederom door de daaraan geaffecteerde personen moeten ter hunner bestemde plaatse worden besteld.

Art. 38. Een ieder, onder wiens bewaring, ter gelegenheid van brand zullen goederen zijn gekomen, zal gehouden zijn daarvan binnen 24 uren behoorlijk aangifte te doen aan het plaatselijk bestuur op pene van vijf gulden boete.

Art. 39. Wanneer iemand bij den brand in het doen van pogingen ter blussching van denzelve mocht zijn gekwetst, zal de gemeente-

kas de kosten der genezing ende tengevolge van de kwetsing in zijne broodwinning geleden verliezen betalen en vergoeden.

ZESDE AFDEELING.

Algemeene Bepalingen.

Art. 40. De bij het tegenwoordig reglement vastgestelde boeten en zullen geene plaatse geven aan eenige vervolgingen voor de rechtbanken van Politie; de betaling der zelve zal door het plaatselijk bestuur bij de tegenstrevers schriftelijk worden aangevraagd, in gevalle van weigering tot de betaling, zal de inning der zelve geschieden naar voorafgaande autorisatie van Hunne Wel Edele Heeren Gedeputeerde Staten der Provincië door alle rechterlijke middelen ten gevolge van den Gemeente Ontvanger.

Art. 41. Van de door den Ontvanger ingevolge het voormeld art. 40 ontvangene, zal door den Secretaris van het plaatselijk bestuur een stamregister worden gehouden; het afsnijsel daarvan, zal aan den Ontvanger worden behandigd die daarna rekening zal houden, en het stok zal voor tegenregister dienen.

Art. 42. Het bedrag der boeten, zal toebehooren voor de helft aan de gemeentekas voor onderhoud der brandhaken en ladders en ter betaling van de in art. 27 gemelde premiën, voor een vierde paart aan den generalen en onderbrandmeesters en voor het ander vierde paart aan de personen die aan de brandhaken en ladders zijn geaffecteerd.

Art. 43. In alle de gevallen, kunnen voor de overtredingen van het tegenwoordig reglement, de vaders en moeders, voogden, meesters en meesteressen verantwoordelijk worden gesteld voor hunne kinderen, pupillen en dienstboden.

Art. 44. Het tegenwoordig reglement zal geene kracht hebben, dan na door hunne Edele heeren Gedeputeerde Staten der Provincie gedgekeurd te zijn.

Gedaan en besloten in onze Zitting dato als voren.

Ter ordonnantie :

De burgemeester-president

De sekretaris

J. de VINCK de WESEL.

F. H. J. VAN BEECK.

Bij nader toezicht blijkt, dat dit brandreglement al de bepalingen bevat, die vroeger reeds in de keurboeken te vinden waren, zooals de voorschriften rakende de ovens, (art. 11) het uitstorten van brandende asch op de straten of in de grachten (art. 13), het overluid « brandroepen » en het verwittigen der geburen (art. 26), het kleppen der klok (art. 29) enz.

Anderzijds zijn er stelregels die als grondslag konden dienen voor het latere pompiersreglement, zoo b. v. het toekennen eener premie aan den eersten verwittiger (art. 27), het werk der brandweer, de handhaving der orde (art. 31) enz.

Enkele artikels waren door de tijdsomstandigheden noodzakelijk op te nemen, we bedoelen die rakende het schouwvegen en het rooken van tabak.

Het is opvallend, dat er voortdurend gesproken wordt van brandmeesters met aan hun hoofd een « generalen- of opperbrandmeester ». Het is haast zeker, dat de huidige « graden » der oversten van het brandweerkorps hun ontstaan danken aan het samengaan van burgerwacht en brandweer, zooals we verder zullen zien.

Daarmee was er een brandreglement, doch nog geen brandweerkorps. Men bemerkt wel, dat dit reglement de oprichting van een vereniging voorziet en dat op die manier een regelmatig brandweerkorps zou ontstaan was licht te vermoeden.

Intusschen werd nieuw materiaal aangekocht. In 1827 kocht men vier brandhaken voor 16 gulden 80 cent en in 1828 twee brandhaken (fl. 8,45), 20 lederen emmers (fl. 60,11) en 6 ladders (fl. 16,92).

Het Brandweerkorps (1834)

Het zou nu nog aanloopen tot na de omwentelingsjaren. En toen de rust in den lande was weergekeerd werd nu eindelijk, ditmaal uit vrije beweging, het pompierskorps gesticht. Tijdens de gemeenteraadszitting van 17 November 1834 werden twee brandmeesters benoemd, namelijk *Jan Aerden* en *Walter Van den Heuvel*, beiden landbouwers en tevens leden van den gemeenteraad. Terzelfdertijd bracht men ook het brandreglement in voege. Meester Kenis, die tevens eerste schepen was en de zitting voorzat in vervanging van den burgemeester, schreef in den rand van het oude reglement « In voege en opgericht den 17 9ber 1834. Den President G. Kenis. »

Zoo werd de brandweer van 't begin af een officiële instelling.

Toen de burgerwachten ingericht werden, kregen die op vele plaatsen ook het blusscherswerk voor hun rekening. Daardoor is verklaarbaar dat onze huidige pompierskorpsen over heel het land een militair karakter hebben. Hun kleedij is meestal een nabootsing van die der « garde-civique » en de korpsen zijn samengesteld uit « gegradeerden » en gewone manschappen. Er is geen voorzitter maar wel een kapitein, geen schrijver, doch een « sergeant-majoor » enz. Op sommige dorpen zijn de pompiers gewapend en staan ze dus nog dicht bij de burgerwacht. Vandaar dat in het huidig pompiersreglement nog aangeteekend staat : « De dienst behelst : a/ de hulp in geval van brand of andere rampen, b/ de oefeningen, enz. (Art. 22).

Onze brandweer-burgerwacht kreeg in 1838-39 een heëdelidg bestuur. Op 20 December 1838 werden benoemd als luitenant : Frans Peeters en Corneel Soffrie en 't volgend jaar, 18 December 1839, werden hieraan toegevoegd *Jaak Van Heyst* als kapitein, Corneel Peeters, Jozef Peeters en Adriaan Van den Bergh als officieren. Ze legden allen den eed af in handen van Burgemeester Baeyens.

De bluschmanier bleef langen tijd dezelfde. Hoe kon het anders? Men had nog steeds gelijkaardig materiaal als dat van drie eeuwen te voren. Weliswaar had men naar het voorbeeld van omliggende dorpen (Loenhout en Zundert) een proef genomen met brandzeilen, die op de stroodaken werden uitgespreid en voortdurend bevochtigd, doch de uitslag moet niet bevredigd hebben, want er werden geen brandzeilen aangekocht. Het zou niet veranderen vóór dat er een brandspuit aangekocht was, maar dat heeft nogal wat moeite gekost.

De Brandspuit.

Bij het opmaken van het brandreglement was men van gevoelen dat « de verschaffing van een brandspuit en toehoorten in de gemeente al te kostbaar voor dezelve zouden wezen, schoon het daarvan al de nuttigheid doorgrondt. »

Vanaf 1836 werden jaarlijks verslagen opgemaakt over den toestand der gemeente op alle gebied. In het verslag over 1838 komt voor het eerst de brandweer ter spraak en daar luidt het : « Wegens de brandspuyten bevinden er zich binnen deze gemeente tot heden niet, er bevinden zich integendeel genoegzaame brandhaeken, brandladders en verder getuyg. Niettegenstaende zijn wij genegen laeter, indien het de geldmiddelen toelaten eene brandspuyt met alle haere toebehoortens aen te koopen waervan laeter de autorisatie aen de hooge autoriteit zal worden aengevraagd. » Hetzelfde in de vijf volgende jaren. In 1844 spreekt men niet meer van aankopen, alleen wordt vermeld dat er geen brandspuit is, doch « een genoegzaam aantal brandhaken en -ladders. » Gedurende vier jaren vinden we dezelfde vermelding, maar in 1849 herhaalt men het oude thema, men gaat weer aankopen zoohaast er zaad in 't bakje is. Dat duurt zoo tot in 1855. Ja, zal men zeggen, en dan? Wel, dan vinden we geen verslagen meer!

Alvorens nu verder te gaan moeten we eerst wat vertellen over het « spuihuisje ». Tusschen de vroegere herberg « Den Pelikaan » (Hertoghs) en « Café Belge » staat een klein huisje, dat in 't begin dezer eeuw als schoollokaal gebruikt werd. Meester Kenis gaf er onderricht aan een honderdtal jongens en meisjes. In 1856 werden twee nieuwe schoollokalen gebouwd (de oudste gebouwen der thans bestaande gemeenteschool) en zoo kwam het oude lokaal vrij. Welnu, bij besluit van den gemeenteraad van 17 Januari 1863 kreeg de veldwachter aldaar zijn woonst. Voorwaarden : 1° dat een deel der woning moest dienen om een brandspuit in te plaatsen, en 2° dat de veldwachter toezicht zou houden over de spuit met toebehoorten « als ze zal aangekocht zijn. » — Ziezoo, daaruit vernemen we, dat er op 17 Januari 1863 nog geen spuit was. En in Mei 1864 was er wel een! Want oude menschen weten meer dan de dorpsboeken uit dien tijd : Op 'n Zondag in Mei 1864 brandde de afspanning « De Zwaan » op den Heuvel te Loenhout af. Daar werd de Wezelsche brandspuit voor het eerst gebezigd. We plaatsen dus den aankoop der eerste spuit tus-

schen Januari 1863 en Mei 1864, in afwachting dat er vroeg of laat een papier te voorschijn komt dat ons den juiste datum meldt. Althans in de boeken is er geen spoor van te vinden.

De oude spuit was vervaardigd te Luik in de « rue Grétry » bij G. Thiriart & Gérard, mécaniciens.

Nu hadden de oude emmers en ladders uitgediend. De spuit deed goed haar dienst tot in 1911 toen ze op hare beurt verdrongen werd door een nieuwerwetsche collega. De kapitein der pompiers, Th. Verellen, vergezeld van Constant Peeters, waren toen naar Luik getogen en daar werd op 31 Mei 1911 in de « Usines Beduwé » de huidige brandspuit aangekocht voor 1622 fr. Van tijd tot tijd werden nieuwe darmen en andere toevoorten aangeschaft. En nu beschikt het pompierskorps over twee spuiten met 't noodige materiaal benevens de aloude brandemmers.

Over het spuihuisje kunnen we nog dit bijvoegen : Toen het oude schoolhuis werd verkocht aan Eugene Verhaegen, werd in de verkoopakte volgende bepaling ingelascht. « Lot 11. Eene huizing in het dorp, wijk D n° 530, groot 1 a. 35 c.a. palende N. de Dorpstraat O. Jan Van Looveren voorts Cornelius Hertoghs. Het gemeentebestuur reserveert zich eeuwigdurende in de huizing, koop 11, het gebruik van de plaats, waarin zich bevindt de brandspuit met toebehoorten, zonder dat de koper er zelf gebruik van zal mogen maken, en hij zal zulks ook met het overige van het gebouw behoorlijk moeten onderhouden, zonder van dat alles eenige vergoeding te mogen eischen. » (Uit een schrijven van Notaris L. Van de Wouwer te Kalmthout aan Burgemeester Hens, d.d. 14 Oktober 1908.)

Het Pompierskorps.

Vanaf 1864 mogen we dus spreken van pompiers. Hooger noemen we als kapitein *Jaak Van Heyst*. Deze had vanaf 1839 het beleid in handen van de vereenigde burgerwacht-brandweer. Hij overleed in 1863 in den ouderdom van 64 jaar. Was hij zoolang kapitein geweest? Vermoedelijk wel, we vinden geen opvolger vermeld.

In 1862 (20 Januari) kwam *Petrus Janssen* vanuit Duffel hier aan. Hij was horlogemaker van stiel, maar in 1843 woonde hij te Leuven en oefende aldaar de bediening uit van « sapeur-pompier », een vakman dus. Toen de brandspuit in 1864 naar Loenhout trok, voerde Janssen het bevel. Denkelijk was hij de eerste kapitein van het gescheiden brandweerkorps. Dat laat zich goed verstaan. Als beroepspompier was hij best van al op de hoogte om met het nieuwe spuitding om te gaan. Het is ook niet uitgesloten dat op zijn aanbeveling de spuit werd aangekocht. Kapitein Janssen was stilaan 'n Wezelsch figuur geworden. Hij stond bekend als een joviale, brave kerel, en had zelfs herberg gehouden in « Café Belge », daarna had hij links en rechts geresideerd, tot hij op 28 Maart 1869 overleed. Hij werd begraven met veel eerbetoen.

Een ander gekend figuur was *Sus Peeters*, de baas uit het hoog huis. Die moet dan na Janssen het commando hebben overgenomen. En met Janssen en *Sus Peeters*, was er een nieuwe geest door heel het korps gevaren.

We hadden het geluk gegevens te ontvangen van een oud-pompier, die rond 1880 nog onder *Sus Peeters*' bevel gestaan had. En zie hier wat die ons schrijft : « Het pompierskorps bestond in dien tijd uit jongmensen uit de kom van het dorp. Als men zoo wat 16 jaar was, mocht men zich aangeven. Het getal was onbeperkt en met 'nen halven liter « Franschen » te geven was men pompier. *Sus Peeters* was kapitein en *Frans De Ryck* lanshouder.

Alle twee of drie maanden was het « spuit ». Dan lag er een vat bier in een herberg (om de beurt) en langs den kant van het dorp, waar het vat lag, ging men spuiten. (Dat waren dus de oefeningen.) In 't terugkomen werd de kraan in 't vat geslagen en eens geproefd. De spuit op haar plaats geborgen en dan ging men voor goed aan 't spuiten, in de herberg natuurlijk. Als men trouwde was men pompier af. Eén toch was er bij van buiten het dorp. Dat was *Peer-Jan* van den mulder, (*Van Looveren*). Die was immers altijd op den molen en kon alzoo alles goed in 't oog houden. Van bestuur was er geen kwestie. De laatst ingekomenen moesten « paard spelen » en de spuit trekken als er te oefenen was. Later is het veranderd zooals het nu nog is. » (3)

Rekeningen uit dien tijd komen deze woorden bevestigen. Zoo werd o. m. in 1884 de brandspuit « geprobeerd » en zulks zesmaal. Dat kostte telkens 11 fr. die uit de gemeentekas betaald werden.

Sus Peeters overleed in 1886. Hij was toen 76 jaar. Doch twee jaar te voren had hij het bewind over de pompiers afgestaan en *Wilhelmus Ophoff* had zijn plaats ingenomen (1884). In 1888 werd het brandweerkorps heringericht, 't schijnt dat het er op de tweemaandelijksche spuit-en-drankpartijen den laatsten tijd wel wat al te rumoerig was geweest. Als nieuwe kapitein fungeerde nu *Jozef Vleminckx* beter gekend als « 't Boschwachterke ». Niets ongewoons gebeurde er gedurende vele jaren. Wel brandde het op tijd en werden de oefeningen regelmatig gehouden, soms nog wel eens naar ouder gewoonte zooals in de jaren '80, maar och kom, er moest toch « gebluscht » worden.

Eenmaal scheen de Wuustwezelsche brandweer de Mechelsche pompiers te zullen navolgen in zake « maanblusscherij ». Op 'n nacht werd plots het rustige dorp gewekt door brandalarm. De toren stond in brand! Een vrouwken dat niet graag haar pompiers had zien te laat komen, riep « Gauw mannen, frakken en klakken, 'k riek het stroo al! » Op den toren was geen spoor van brand te zien, 't maantje piepte plagend achter witte wolken uit, maar 'n paar weken nadien brandde er

(3) Al deze gegevens danken we aan *Louis Peeters*, 'n geboren Wezelaar die van jongsaf bij de pompiers was en tot onderluitenant verkozen werd, toen *J. Vleminckx* als kapitein werd aangesteld (1888).

'n strooimijt af op Ginhoven. Lachers beweerden, dat 't vrouwken veertien dagen op voorhand het brandend stroo geroken had!

Ter aanmoediging van degenen die bij brandalarm met gespan de spuit komen halen, stemde de gemeenteraad in 1907 een premie van 5 fr. te winnen door den persoon, die bij brand het eerst met een voertuig aan het spuithuis is.

In September 1908 zou Burgemeester Hens opnieuw het brandweerkorps in orde brengen. Met vaste hand bracht hij grondige wijzigingen toe aan de bestaande regelingen; samen met het bestuur bepaalde hij voorschriften aangaande inrichting, bestuur, tucht, kleeding uitrusting, materieel, dienstbelooning, eerbewijzing, ontslag, enz. Aan hem dankt het pompierskorps zijn huidige toestand en zijn vaste grondslagen als gemeentelijke inrichting. Wijlen J. J. Hens nam zelf werkdadig het voorzitterschap waar op al de vergaderingen en door zijn beleid werden vele verbeteringen tot stand gebracht. We noemen het aankopen der nieuwe pomp in 1911 alsmede de volledige ambts kleedij waarmee de pompiers datzelfde jaar bedeed werden, de geldelijke ondersteuning aan het korps en aan de leden die blusdienst hadden verricht, enz.

Het nieuwe reglement, dat thans nog van kracht is, werd vastgesteld op 4 September 1908. (4) Het was echter een grove missing in het eerste artikel te spreken over de *stichting* van een pompierskorps. Toen was de brandweervereeniging al 74 jaar oud! Men had beter het eerste alinea weggelaten ofwel geschreven « *heringericht* ». Wat was er nieuw? De spuit? Die was er al 44 jaar. De kapitein telde 20 jaar dienst en de manschappen waren er allemaal al jaren bij.

Het volgend jaar (1909) werd besloten tot de toetreding bij den Antwerpschen Provincialen Bond en de Koninklijke Federatie van Brandweerkorpsen van België.

Jozeef Vlemincx nam in 1910, na 22 jaren trouwen dienst als kapitein, eervol ontslag. Hij overleed den 29 Februari 1916. Als opvolger werd den 16 Oktober 1910 gekozen *Theophiel Verellen*, die heden nog het ambt van bevelhebber waarneemt. Het korps telt thans 30 werkende leden. Het bestuur bestaat uit : Th. Verellen, kapitein, Fr. Van den Heuvel, luitenant, L. Staepels, sergeant-majoor, Eug. Van Beeck, korporaal, Constant Peeters en H. Van den Heuvel, bestuursleden.

Het aankopen van uniformen werd langen tijd in beraad gehouden. In Vlemincx' tijd hadden de pompiers uit eigen beweging en ook uit eigen zak een kepi gekocht voor anderhalven frank.

In 1911 werden groen-lakensche uniformen op 's dorps kosten aangepast. Alhoewel het reglement voorschreef dat dit ambtsgewaad niet buiten dienst mocht gedragen worden, werd hierop uitzondering gemaakt tijdens de oorlogsjaren 1914-18. Uit voorzorg hadden eenige pompiers bij het begin van den oorlog hun brandweer-uniform in den

(4) Van toenaf dagteekent het eerste register, waarin regelmatig en op voorbeeldige wijze alles werd aangeteekend wat er in het korps voorviel.

grond of op een veilige plaats geborgen. De vreemde soldaten mochten wel eens denken, dat het uitrustingen van krijgslieden waren! Het bestuur van het korps bood de kleederen aan zijn leden te koop aan voor 15 fr. Meerdere uniformen deden dienst als ambtskleedij voor de burgerpolitie-agenten.

Thans hebben onze brandweermannen slechts een kepi als herkenningsteeken, doch van officiële zijde werd beloofd tegen 1934 heel het pompiersgezelschap in 't nieuw te steken.

Hoe schaarsch de bescheiden over ons pompierskorps voorhanden zijn voor wat aangaat de eerste zeventig jaren van zijn bestaan, des te talrijker zijn ze voor de laatste jaren. Dat is begrijpelijk, maar dat is dan ook de oorzaak van mogelijke tekortkomingen bij het behandelen der aanvangsjaren.

Eereteekens.

Om te eindigen kunnen we nog vermelden dat 17 pompiers ver-eerd werden met de Medalie van het Eeuwfeest. Het zijn : Th. Verellen, kapitein Frans Van den Heuvel, luitenant, P. Aerden, onderluitenant, Frans De Ryck en Felix Van Bueren, sergeanten, L. De Ryck en Eug. Van Beeck, korporaals, Const. Peeters en Henri Van den Heuvel, bestuursleden, Const. Van Roey, Aloïs Tysmans, Fr. Van Hoydonck, K. Vervoort, Alf. Van der Jonckheide, L. Cools, Jan Goris en G. Blommaert.

De plechtige overhandiging geschiedde bij het jaarlijksch teerfeest op 14 December 1931 ten gemeentehuize door Burgemeester Baron de Kerchove d'Exaerde. Deze hield een treffende toespraak waarin hij hulde bracht aan de toewijding en de dienstvaardigheid der gedecoreerden. Th. Verellen dankte in passende bewoordingen.

Onze welgemeende gelukwensen!

Besluit.

We hebben nu den ontwikkelingsgang van ons plaatselijk brandweerkorps zoo trouw mogelijk geschetst. Van ouds was het verweer tegen brand een essentieel element in het dorpsleven. Daarom is dit gedeelte van het volksleven zoo rijk aan folkloristische eigenaardigheden. Waar het mogelijk was hebben we die bijzonderheden dan ook aangestipt. Alles vermelden kon echter niet, zooveel leeft er nog voort in den volksmond, dat nog niet kon opgeteekend worden. Deze bijdrage tot onze plaatselijke geschiedenis en volkskunde maakt volstrekt geen aanspraak op volledigheid. Heele hoofdstukken hebben we onverlet moeten laten bij gebrek aan nauwkeurige en betrouwbare gegevens. Twee gevolgtrekkingen dringen zich hier op : 1° Het is een plicht voor de leiders onzer volksmaatschappijen flink en fraai hun boeken in orde te houden. Ze mogen een staaltje nemen aan de oude gildeboeken van voor twee-, driehonderd jaar. We leven nu weliswaar

in een eeuw van koortsige drukte, waarin de moderne techniek wonderen verricht. De snelheid, waarmede alles, ook de tijd, voorbijvliegt en de jacht naar « allerlaatste nieuwigheden » zijn mede oorzaak dat er geen voldoende aandacht wordt geschonken aan menschen en dingen van vroeger. Meer en meer wordt het leven ingericht op een « heden en morgen » dat los wil staan van 't niet-moderne « gisteren ». Doch laat ons toch uit het voorbije bewaren wat goed en vroom en « *eigen-aard-ig* » is, wat typisch is voor den eigen aard van een bepaalde tijd op een bepaalde plaats. Worden we geen vreemden op eigen bodem en laat ons niet zijn als kinderen, die hun ouders niet meer begrijpen kunnen. 2°/ Daaruit vloeit voort een andere verplichting : wie 't geluk heeft met ouderen van dagen te kunnen praten over den « goeien-ouwen-tijd », moet opteekenen wat hij kan om voor het nageslacht te bewaren het vele schoone dat anders onherroepelijk verloren gaat. « Wie het verleden niet eert, is de toekomst niet weerd. »

We danken al degenen, die ons bereidwillig te woord stonden bij het verzamelen van inlichtingen over de oudere « pompiershistorie ». We hopen dat ons brandweerkorps, dat welhaast zijn eerste eeuwfeest vieren zal, moge voortleven in dienst van dorp en volk, bewarend en overleverend de schoone, goede, eenvoudige en vrome gebruiken en gewoonten uit grootvaders tijd.

K. PEETERS.

Ons Eigen Hoekje.

Aanbetaling 1932. — Onze leden en lezers vinden hierbij een stortingsformulier, dat kan gebruikt worden om de jaarlijksche bijdrage te voldoen en... om ons steunfonds te gedenken. (De bijdragen blijven onveranderd : Beschermende leden 10 fr., leden 6 fr., abonneuten 5 fr.).

Op voorhand besten dank!

We ondervinden met veel genoegen de stijgende belangstelling in ons tijdschrift. Wederom is een jaargang afgesloten. Met verschen moed vatten we onzen 7^e bundel aan. Gebeurlijke wenschen, aanduidingen en terechtwijzingen heet de Redactie zeer welkom.

Gildeleven.

— De Koninklijke Sint-Kristoffelsgilde hield op 16 November haar jaarlijksch feest ter gildekamer bij Petrus Aerden « In de drij Zwanen ». De nieuwe deken voor dit jaar is Petrus Van Staay.

— Ook de Biegilde teerde op den feestdag van haar H. Patroon, Sint-Ambrosius (7 December). Flor. Peeters is deken voor 't nieuwe jaar.

— *St. Sebastiaansgilde.* — Wegens plaatsgebrek werd een bijdrage, over de huldiging van P. Beyers, naar volgend nummer verschoven.

BOEKENNIEUWS

FLORIS PRIMS. *Sint-Agnetendal te Arendonk*. — Reeks « *Campinia Sacra* » n° 1. Antwerpen. Veritas (84 blz. + 4 pl. 20 fr.)

Een nieuwe reeks wordt met dit werk ingezet door den onvermoeibaren Antwerpschen Stadsarchivaris. Zijn dubbele positie van ras-echten Kempenaar en ingeburgerden Sinjoor brengt voor E. H. Dr. Fl. Prims dubbele verplichtingen meê, die door hem gewetensvol en op uitstekende wijze worden nagekomen. Aan de Sinjorenstad schenkt hij een monumentale « Geschiedenis » in 'k weet niet hoeveel deelen, (kan hij 't zelf al wel schatten?) en zoo krijgt ons Kempenland regelmatig zijn paart, 't zij in de « Bijdragen », in « Antwerpiensia », in andere periodieken. Maar dat kan niet volstaan voor zijn bovenmenschenlijke schrijversactiviteit. Nu stelt hij een reeks van 14 monographiën in 't vooruitzicht, gewijd aan oude Kempische Godshuizen, t. t. z. religieuze stichtingen, wier geschiedenis nog niet of schier niet bekend is. Jaarlijks zullen drie, vier banden klaar komen. En wie inschrijft voor heel de reeks krijgt tien percent vermindering. De letter C op den rug van het eerste boekdeel zal opgevolgd worden door de letters a, m, p, enz. op de volgende bandruggen om, bij vollediging der reeks, de woorden « *Campinia sacra* » te vormen.

Sint-Agnetendal heeft een aangrijpende geschiedenis. « Bevrucht door den Franciscaanschen geest, die in de middeleeuwen over ons land waaide, is deze orde opgebloeid als van zelf, midden onze arme Kempen. En zij heeft zich dadelijk — door het onderwijs — ten dienste gesteld der Kempische bevolking. Na bijna honderd jaren lang de verdrukte geloofsgenooten van dienst te zijn geweest, en het geloof te hebben opgehouden waar men het wilde uitroeien, moest men ten slotte wijken voor de Hollandsche calvinistische dwingelandij met verlies van de meeste bestaansmiddelen. Maar van over de grens bleef men de godsdienstigheid van de verdrukte Noord-Brabantsche bevolking van hulp, en menige dochter uit het Generaliteitsland kwam te Arendonk vragen om klooster en slot. Toen sloeg hier de Fransche omwenteling in, en andermaal zou er de oude Kempische stichting wonderbaar bij gelouterd worden. De gedoemde orde bloeide op als nooit te voren en gaf het aanzijn aan nog vier andere huizen. En als een derde beproeving — maar van een heel anderen aard, — kwam over onze eenvoudige zusterkens van het arme Kempische land, de opgang van het moderne schoolwezen. Maar ook glansrijk zou daarop worden geantwoord, dank zij den geest, die vooral door Moeder Antonia hier was ingestort, de Theresiaansche slagvaardigheid met den Franciscaanschen eenvoud- en armoegeest verbindend. » (Besluit blz. 58-59.)

Zoovelen zijn het oude grauwe gebouw voorbijgegaan, onverschillig en onwetend van wat het voor de Kempische geschiedenis beteekent. Niet alleen voor de geschiedenis maar ook voor land- en volkerenstudie is dit klooster van belang, want « we komen hier in aanraking met het Franciscaansche in de Kempische godsvruchtigheid : de omhelzing der heilige armoede in het bij uitstek armoe-dig land.

Leest ge graag van grootsche feiten en beroerde dagen, van zielegrootheid en menschenhulp? Hier hebt ge een roman : de levensgeschiedenis van een simpel, maar toch heerlijk Kempisch klooster. Kempenaars, een boek voor U! Als ge U zelf nu eens een dienst wilt bewijzen, wel, koop dan dit eerste nummer; 'k wed, dat ge na lezing, aanstonds heel de reeks bestelt! Want, wie dit eerste boek las, is al verlekkerd op het volgende en ziet begeerig uit naar n° 2, dat zal handelen over O. L. Vrouw-ten-Throon te Ouwen-Grobbendonk.

K. P.

INHOUDSTAFEL

van den 6ⁿ Jaargang (1931)

Na vijf jaar.	1
De Schuttersgilden van Wuestwezel. <i>I. Het Kolveniers- Bus- of Sint-Kristoffelsgild.</i> — P. v. G.	
6. <i>De Boeten.</i>	5
7. <i>De Naamrollen der Gildebroeders.</i>	27
Een inboedel ten jare 1535 door dwangbevel te koop gesteld. — G.	12
Marlborough en Wuestwezel. — Fl. Prims — K. Peeters.	17
Pastoor Donckers vermaakt vierhonderd gulden aan het Stan- donck's Kollege te Leuven. — P. v. G.	24
Michiel van Beeck, student te Leuven (1668-69). — K. Peeters.	33
Prins Maurits van Oranje neemt « Woestwezel » onder zijn bijzondere bescherming (30 Sept. 1622). — K. P.	49
Frans van Beeck, op studie te Brussel (1669). — K. Peeters.	49
Wildemannen te Wezel in 1655-56. — K. Peeters.	52
Doortocht van Landvoogd Prins Karel van Lorreinen en Aarts- hertogin Maria-Anna te Wuestwezel (24 Maart 1744). K. P.	57
Brandweer vroeger en nu. — K. Peeters.	65
Gildeleven. — St. Jorisgilde.	59
St. Kristoffelsgilde	82
St. Ambrosiusgilde	82
Nieuwsjes.	46
Ons Eigen Hoekje.	44, 81
Boekennieuws	13, 47, 62, 83

Jan Hens, handelaar, Dorpstraat.
 H. Hoeben-Van den Wijngaert, expert-boekhouder, Hove.
 J. Hofmans, bestuurder der melkerij.
 J. G. A. Hogerlinden, hoofdkom. gemeentesekretaris, Arnhem (Holland).
 Aug. Janssens, leeraar, Oude Kerkstraat, 29, Antwerpen.
 Fr. Janssens, Turnhoutsche baan, 125, Borgerhout.
 Jan Kenis, Westdoorn.
 J. Kenis, gemeentesekretaris, Reeth.
 Mevr. W. Koch de Gooreind, kasteel van Gooreind.
 Hub. Kunst, onderwijzer, Neerstraat, 18, Roermond (Holland).
 Leo Kuylen, Oorderenweg, 1, Eeckeren.
 A. Leenaerts, Walenstraat, 44, Antwerpen.
 H. Leys, Calmpthoutsche steenweg.
 Jos Leys, Dorp, 135.
 L. Lucas, Olmendreef, Cappellen.
 Louis Maes, kunst- en kerkmeubelen. Sint-Lenaerts.
 G. Mariën, Exterlaar, 109, Berchem.
 Sarel Meerbergen, prov. raadslid, Osystraat, 24, Antwerpen.
 M. Mertens, Cogels-Osylei, Berchem.
 Leo Michielsens-Van Beeck, schoolopziener, Cappellen.
 E. Moors, Floralei, Oude-God.
 M. Moors, onderwijzeres, Merxplas.
 P. J. Nuytemans, Klein Gooreind.
 A. Ooms, Viersel.
 V. Ortenzi, Oude Koornmarkt, 58, Antwerpen.
 J. Peeraer, oud-schoolhoofd, Zundert (Nederl.)
 Const. Peeters, Dorp, 174.
 Edward Peeters, Pyckestraat, 21, Antwerpen.
 Flor. Peeters, sigarenfabrikant.
 E. H. F. Peeters, pastoor, Oosterhout (Holland).
 Louis Peeters, Hoevenschebaan, 6-8, Cappellen.
 René Peeters, fotograaf.
 R. Peeters, Oedenkovenstraat, 25, Borgerhout.
 Fl. Pellaers, Kleine Beerstraat, 30, Antwerpen.
 L. Pellaers-Van Beeck, Doornboomstraat, Hove.
 Edw. Pourbaix, brouwer, Gooreind.
 A. Ribbens, onderwijzer.
 Victor Ribbens, Achterbroeck.
 Dr. L. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, 37, Gent.
 Jos. Snepvangers, Lange Leemstraat, 73, Antwerpen.
 Willem Snepvangers, Dorp.
 Jhr. Mr. M. W. Snoeck, Koestraat, 8, Zwolle (Holland).
 Lod. Staepels, schilder.
 L. Stroobant, Absheide, Beersse.
 Frans Tiebos, Rudolfstraat, 11, Antwerpen.
 Louis Tiebos, Rudolfstraat, 9, Antwerpen.
 Eugene Van Beeck, gemeentesekretaris.
 Jul. Van Beeck, Handelslei.
 Wed. L. Van Beeck, Maarschalk Fochlaan, 88, Schaarbeek.
 E. H. Dr. Van Dregt, pastoor, Nieuwmoer.
 E. H. Van Bueren, pastoor, Borsbeek.
 K. Van den Branden, brigadier der douanen.
 J. Van den Broek, gemeentesekretaris, Loenhout.
 E. H. A. Van den Heuvel, St. Pieterstraat, 1, Luik.
 Henri Van den Heuvel, aannemer.
 Wed. J. Van den Heuvel en Kinderen, Hôtel « De Ster ».
 E. H. Lod. Van der Jonckheyde, leeraar, Hoogstraten.
 Neel Van Deuren, Milisstraat, 48, Antwerpen.
 Prof. Dr H. J. Van de Weyer, hoogl., Schreurevest, 29, Heverlee.
 Alf. Van de Wiele, Van Schoorstraat, 99, Schaarbeek.
 J. Van Elsacker, Duffelaerhof, Achterbroek.
 E. H. J. van Genck, pastoor, Achtmaal-Zundert (Holland).
 V. Van Himbergen, gemeentesekretaris, Ravels.
 E. H. Van Horenbeeck, pastoor, Gooreind.
 Frans Van Hoydonck, onderwijzer, Sint-Lenaerts.
 Frans Van Hoydonck-Hens, brouwer, Wernhout-Zundert (Holl.)
 Jozef Van Hoydonck, gemeentebediende.
 Michel Van Hoydonck, kantoor.
 Wed. Van Laerhoven-Van Beeck, Gemeentepark.
 H. Vanmassenhove, ontvanger tolrechten.
 Al. Van Oers, Rich. Neyberghlaan, 46, Brussel.
 J. van Poll, grafische Kunstinrichting, Rozendaal (Holland).
 Baron L. van Pottelsberghe de la Potterie, Melle.
 Baronnes L. van Pottelsberghe de la Potterie, kasteel « Sterbosch ».
 A. Van Pul, rijksveearts.
 E. H. J. Van Roey, onderpastoor, Esschen.
 Dirk Vansina, Markgravenstraat, 14, Antwerpen.
 F. Van Thillo, Handelslei.

J. D. H. van Uden, Rijksstraatweg, 208, Haarlem (Holland).
 J. Van Uytbergen, du Fourneustraaf, 29, Berchem.
 J. Van Wyck, Vinkenstraat 30, Antwerpen.
 Mme. We. Th. Verellen, Posterijhof, Gooreind.
 Modest Verellen, wisselagent, Calmpthout.
 Ern. Verlooy, villa «'t Heibieke», Brasschaat-Polygoon.
 J. Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraten.
 E. H. Verstreken, kapelaan, Sterbosch.
 Al. Vervoort, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen.
 Constant Vervoort, postontvanger.
 Fr. Wouters, Lessiusstraat, Brecht.

LEDEN :

J. Aertsen, Oud-Gooreind, 17.
 Alf. Akkermans, Bleeken.
 J. Appelian, Van de Willei, 54, Brasschaat.
 F. Berkvens, koster, Gooreind.
 L. Bervoets, Van den Houte's lei, 3, Deurne.
 Alois Blommaert, onderwijzer.
 Corn. Boden, Westdoorn.
 Frans Boden, Westdoorn.
 D. Boen, Kerkeneind, Calmpthout.
 Louis Boeren, bakker, Ste-Mariaburg.
 Ach. Bosschaerts, onderwijzer.
 Fr. Bresseleers, onderwijzer, Eekeren-Donk.
 V. Breugelmans, Achterbrug, 220.
 J. Carpentier, Dorp.
 J. Cornelissen, Eikblokstraat, 19, Deurne.
 L. Cornelissen, Heyslagschebaan, Brasschaat.
 C. Cornelissens, Keieven, 192.
 Fr. Cornelissens, Bredabaan, 194.
 Fr. Cox, Oud-Gooreind, 20.
 H. De Bièvre, drukker, Schooten.
 Jan De Clerck, onderwijzer, Schooten.
 E. H. Th. De Molder, pastoor, Oostmalle.
 E. H. F. De Ridder, pastoor, Hombeek.
 G. De Ridder, Architect, Lozanastr. 90, Antwerpen.
 R. De Roover, Heermanstraat, 5, Merxem.
 Dierckxens, Statiestraat, Esschen.
 J. Dupont, Augustynenstraat, Antwerpen.
 C. Elst, Van Vaerenbergstraat, 6, Berchem.
 Adr. Francken, Baan.
 L. Francken, Gasthuishoevestr. 25 Merxem.
 Mme E. Frison, Lange Van Peltstraat, 32, Antwerpen.
 Em. Goetstouwers, Calmpth. steenweg.
 J. Gommers, Noordheuvel, 42.
 Felix Goris, Dorp.
 J. Govaers, Korte Van Peltstraat, 15, Antwerpen.
 M. Haesaert, Kerkeneind, 73, Calmpthout.
 Jul. Hens, Dorp.
 Louis Hens, provinciaal raadslid, Pulderbosch.
 Jan Hertoghs, Handelslei.
 Alf. Herrygers, Kruisweg.
 Jan Herrygers, Paal.
 E. H. Kanunnik Jansen, O. P. archivaris der stad Turnhout.
 H. Kanora, Hofstraat, 33, Eekeren.
 C. Kerremans, Handelslei.
 W. Kohler, Deurne (Noord).
 E. H. Kanunnik J. Laenen, archivaris v. h. Aartsbisdom, Mechelen.
 M. Lambin, De Bomstraat 21, Antwerpen.
 E. H. J. Lauwereys, leeraar, Hoogstraten.
 Jan Leenaerts, Eikestraat, 9, Berchem.
 Jozef Leenaerts, Baan.
 E. H. J. Leys, Oude Baan.
 Louis Luyckx, Beersgat, 99.
 G. Meeusen, gemeentearchivaris, Esschen.
 Fr. Meeussen, melkerijbestuurder, Loenhout.
 M. Meylaerts, Posterijhof, Gooreind.
 Corn. Neys, Heiken.
 F. Nickmans, V. d. Wervestr. 61, Antwerpen.
 Fr. Oerlemans, Dorp.
 E. J. Ossenblok, S' Mattheusstraat, 11, Borgerhout.

Adr. Paelinckx, Oude Baan, 312.
 Frans Paelinckx, Achterbrug.
 Frans Paelinckx, Steenweg Nieuwmoer.
 Flor. Peeters, St-Annagesticht, Berchem.
 Frans Peeters, onderwijzer, Esschen.
 Jan Peeters, hovenier, Calmpthout.
 Jan Peeters, Processieweg, St. Lenaarts.
 K. Peeters, Dorp, 130.
 Maria Peeters, Bestuurster Naad- en Snij-school.
 E. H. Philippen, archivaris Commissie Openb. Onderstand, Antwerpen.
 P. Pieters, Kerkplaats, 307.
 Hendrik Pockelé, gemeentebediende.
 Louis Pockelé, trambediende.
 W. Poppelaars, Gooreind.
 E. H. Dr Floris Prims, archivaris, Antwerpen.
 A. Quirynen, Oud-Gooreind, 14.
 J. Roelen, Baan, 173.
 L. Schrijvers, provinciaal raadslid, Gooreind.
 E. Somers, Van Praetlei, 34, Merxem.
 E. H. L. Soons, Onderpastoor, Santhoven.
 Alfons Staepels, Kruisweg.
 Dr. R. Sterckens, De Bosschaertstraat, 245, Antwerpen.
 Fr. Stevens, Gooreind.
 Em. Torreelle, Archivaris, Hoogstraten.
 A. Ulens, onderwijzer, Esschen.
 A. Van Cuyck, Ten Eekhoevelei, 10, Deurne.
 P. J. Van de Locht, Gasthuis, Gooreind.
 Frans Van den Bergh, Ginhoven.
 P. Van den Broeck, Hamme (O. VI.).
 J. Van den Heuvel, Bredabaan, 73, Gooreind.
 Arn. Van de Put, Gooreind.
 Alf. Van der Jonckheyd, Dorp, 111.
 Corn. Van der Jonckheyd, Handelslei.
 Van der Smissen, Lange Loobroeckstraat, 220, Antwerpen.
 Cl. Vandoninck, onderwijzer, Meerhout-Gestel.
 A. H. van Dyck, Kerkpleinstraat, 3, Etterbeek.
 Dr. G. Van Dyck, geneesheer, Esschen.
 H. Van Dyck, brouwer, Loenhout.
 J. Van Tichelt, Bredabaan.
 L. Van Staay, A. Boelstraat, 128.
 Louis Van Geel, Dorp, 178.
 Fernand Van Gelder, Jean d'Ardennestraat, 50, Brussel.
 Em. Van Hoeydonck, Polderstraat, 194.
 K. Van Hoydonck, Beersgat.
 M. Van Hoydonck, Baan.
 J. Van Loon, Akkerveken, 7.
 C. Van Looveren, Noordheuvel, 43.
 Jozef Van Looveren, Breikelen.
 Jozef Van Looveren, Baan, 95.
 Louis van Looveren, Breikelen.
 V. Van Nuten, landbouwingenieur, Esschen.
 Jozef Van Oevelen, Achterbroek.
 M. Verhoeven, Donckschesteeweg, Brasschaat.
 Theofiel Verellen, brouwer.
 Corn. Vermeiren, Kl. Biest.
 Jan Verstraelen-Cox, Dorp.
 Karel Vervoort, bediende.
 Em. Vrancken, Scheepswerfstr. 21, Hoboken.
 R. Wagner, Lieve Vrouwstraat, 48, Eekeren.
 Alf. Wouters, notaris, Merxplas.